

ХАРАКТЕРИСТИКА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Однією з основних правових систем сучасності є романо-германська правова сім'я. Це яскравий приклад того, як усередині одного історичного типу співіснують кілька різних правових систем. Романо-германська правова сім'я представляє собою групу правових систем, які виникли на підставі римської правової спадщини. Це найбільш велика правова сім'я, правові системи якої склалися в країнах континентальної Європи, Латинської Америки, Далекосхідної та Південно-Східної Азії, колишньої французької Африки.

У розвитку романо-германської правової сім'ї дослідники виокремлюють три періода. Перший період розпочався із закінчення існування Західної Римської імперії у 476 р. Та продовжувався до кінця XII ст. На руїнах римської держави виникло декілька варварських королівств, які були попередниками сучасних західно-європейських країн. У цей період використовується, з одного боку, Звід Юстиніана, а з іншого, звичаєве право германських племен. Як відмічав Р. Давід, це був час, «коли збиралися матеріали, але ще були відсутніми спроби синтезувати їх, та коли не було навіть будь-якої системи» [1, с. 30].

До XI ст. включно у Західній Європі панувало звичаєве право. Лише у XII ст. стала відчуватися потреба у його розвитку. Та уже у XIII ст. розпочинається другий період розвитку романо-германської правової сім'ї, який продовжувався до кінця XVIII ст. та у цілому співпав з епохами Відродження та Просвітництва: «Нове суспільство знову усвідомило необхідність права» [1, с. 57]. Внаслідок чого і розпочалося відродження романо-германського права. Процес його формування отримав назву «рецепція римського права». основним змістом рецепції було відновлення дії того нормативного, ідейно-теоретичного змісту римського права, яке опинилося придатним для регулювання нових відносин більш високої ступені суспільного розвитку.

Формування романо-германської правової сім'ї було обумовлено ростом торгівлі та відродженням міст. Розвиток ремісництва та торгівлі

¹ Студент 1 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

привів до підвищення економічної могутності міст, що породжувало намагання до незалежності від феодалів.

Перетворюючись у самоврядну організацію, міста почали потребувати значної кількості юристів. Надати їх могли тільки освітні заклади – юридичні школи, із яких у XII-XIII ст. з'явилися перші університети. Саме вони і стали «основним джерелом, відкіля розповсюджувалися нові ідеї, які сприяли відродженню права».

У якості події, яке визначило всю історію континентального права та західноєвропейської юридичної науки, визнається факт знаходження наприкінці XI ст. у рукопису, який містив другий том Зводу Юстиніана, – Дигести. Разом із першим томом – Кодексом Юстиніана – вони склали основу діяльності юридичної школи, яка виникла у Болон'ї, із якої виріс перший у Європі університет. Таким чином, основою викладання права у середньовічній Європі стало римське право.

Одночасно поряд із вивченням римського права значна увага приділялася канонічному праву, яке також було пов'язане із римським. Право католицької церкви було побудоване на рішеннях церковних соборів та актів, які походили від римського папи. Канонічне право регулювало в першу чергу внутрішнє життя церкви, а також шлюбно-сімейні та майнові відносини.

Відмінною рисою романо-германської правової родини є те, що вона базується на нормативно-правових актах, які, як правило, кодифіковані. На таких кодифікованих основах законодавства ґрунтується право Франції, Німеччини, Іспанії, Італії та ін. Право нашої країни також тяжіє до романо-германської правової родини.

В усіх країнах романо-германської правової родини визнається розподіл права на публічне і приватне, відоме ще з часів Римської імперії, яке стало класичним.

Публічне право регулює відносини субординаційні, що базуються на владі і підпорядкуванні, на механізмі примусу зобов'язаних осіб. У ньому домінують імперативні норми, що не можуть бути змінені, доповнені учасниками правовідносин.

Приватне право опосередковує відношення між рівноправними, незалежними суб'єктами. Тут переважають диспозитивні норми, що діють лише в тій частині, у якій вони не змінені, не скасовані їхніми учасниками. До сфери публічного права відносяться конституційне, кримінальне, адміністративне, фінансове, міжнародне право, процесуальні галузі ООН, інститути трудового права і т. д. [2, с. 324].

Найважливішим джерелом романо-германського права виступає закон. Закони приймаються парламентами країн, мають вищу юридичну силу та поширюються на всю територію держави, усіх його громадян.

Другим джерелом романо-германського права є звичай, який виступає як доповнення до закону та виконує функцію згладжування протиріч [3, с. 76].

Третім джерелом романо-германського права з деякими застереженнями може бути визнана судова практика. Зміст цих застережень зводиться до того, що відповідно до діючої доктрини, норми права можуть прийматися тільки самими законодавчими чи уповноваженими органами.

Не менш важливим джерелом романо-германської правової системи є правова доктрина. До ХХ ст. правова доктрина, що створювалась в університетах, сприяючи засвоєнню римського права відіграла позитивну роль у становленні романо-германської системи права. З затвердженням буржуазних відносин концептуальною основою правотворчості, тлумачення і застосування права стала доктрина юридичного позитивізму (П. Лаванд, К. Берг – у Німеччині). Відповідно до неї творцем права вважалася держава, а право і закон ототожнювалися. Вплив правової доктрини є безсумнівним, але характер цього впливу є лише допоміжним стосовно закону – головного джерела права [4, с. 243].

Романо-германська правова система, за класифікацією поділяється на два підтипи, або дві правові групи: романська – Франція, Бельгія, Люксембург, Голландія, Італія, Португалія, Іспанія. Провідною в цій групі є національна правова система Франції; германська- Німеччина, Австрія, Швейцарія та інші. Провідною у цій групі є національна правова система Німеччини. Також існують такі типи правових систем, як англо-американський, змішаний, релігійно-традиційний та соціалістичний, які також мають свої особливості.

Література:

1. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности. – М.: Международные отношения, 1999. – 399 с.
2. Правова доктрина України: у 5 т. – Т. 1.: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2013. – 976 с.
3. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні / М. Г. Хаустова. – Х.: Право, 2008. – 160 с.

4. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Яковюк. – Х.: Право, 2013. – 760 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого М. Г. Хаустова

М. І. Толмач¹

SOME PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF INTERNATIONAL ADOPTION OF CHILDREN BY SAME-SEX COUPLES

Every child has the right to live in a family. The task of every state is to implement this right. Adoption is a process where parents are supplied for children whose biological parents are deceased, or for those children whose biological parents are unable or unwilling to provide for their care. International adoption is a type of adoption in which an individual or couple becomes the legal and permanent parent(s) of a child who is a national of a different country. Adoption among same-sex couples has never been more common or more socially accepted. Must all countries legalize such an adoption?

The first phase of the international adoption related to the end of the Second World War. Data from the International Council of Archives showing that «in the period from 1946 to 1953 American citizens adopted 5 814 orphans, who were citizens of foreign states who participated in the wars with Greece, Germany and Japan» [2, p.124-125].

The first attempt of the international agreements that resolves the contradictions in domestic law of foreign states in the sphere of international adoption, was undertaken in 1965 at the Hague Conference, where the Convention «On jurisdiction, applicable law and recognition of decisions in respect of adoption» had been signed.

The «Protection of childhood» conference was held in 1974, in Trinidad. Proposals which were identified during this conference were implemented in the Hague Convention «On the rights of the child» 1993, and in the legislation of several states. For example, the Executive Committee of adoption for imple-

¹ Студентка 5 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого